

До читачів

Другий том нашого наукового журналу за 2025 рік пропонує широке коло проблематики, головним чином сконцентроване на філологічних аспектах дослідження минулого та сучасного України. Цього разу ми зберегли традиційний поділ на розділи – „Мовознавство” та „Літературознавство”. Як і раніше, автори „*Studia Ukrainica Posnaniensia*” відгукуються на запити нашого часу, через що частина статей присвячена актуальній ситуації, що викликана російською агресією в Україні. Як відомо, ця війна точиться не тільки на полі бою, вона має також символічний вимір, що відображений у публічному мовленні, а також у повсякденному побуті чи в новітній еміграції. Важливо, що в період війни українська культура функціює повноцінно – з’являються нові книжки й періодичні видання, ставлять вистави в театрах, знімають фільми, проводять літературні, музичні та кінофестивалі тощо. Так само і в науковій сфері, де присутні різні напрямки досліджень. Наші автори це доводять своїми публікаціями, звертаючись до проблем соціолінгвістики, культури мовлення, історії української мови, переоцінки радянської спадщини в філологічній науці та інших.

Розділ „Мовознавство” пропонує увазі читача сім статей. **Алла Бондаренко** звертається до аналізу мовної комунікації, що зазнала радикальних змін у період російсько-української війни. Її студія присвячена гумористичному модусу в такі комунікації. Засоби гумору, як твердить авторка, не тільки становлять специфіку воєнної комунікації, вони також відображають ознаки національного характеру українців. Краківська дослідниця **Анна Будзяк**, праці якої вже не вперше публікує наш журнал, цього разу запропонувала порівняльний аналіз прислівників в українській та польській мовах. На багатому емпіричному матеріалі вона доходить висновку, що українські деривати характеризуються більшою різноманітністю, а також виконують переважно прагматичну функцію. „Репресована” термінологічна лексика української мови опинилася в фокусі уваги іншої краківської дослідниці **Вікторії Гойсак**. На прикладі математичної термінології розглядаються процеси уніфікації та дискримінації української мови, що мали місце в радянському минулому ХХ століття. Авторка переконливо доводить, що впроваджені зміни в українській термінології мали незворотний характер та істотно зашкодили розвитку мови. Важливо це пам’ятати сьогодні, коли йдеться про процеси

реформуванням наукової мови. Також слід враховувати подібні чинники у глоттодидактиці, зокрема на заняттях зі спеціалізованого перекладу для польських студентів. У термінологічному полі затримує читача стаття **Віталія Максимчука**. Цей автор здійснив аналіз відомого інтернет-сайту „Словотвір” на предмет наявності в ньому футбольних неологізмів. Згаданий вище сайт став зручною платформою для апробації численних футбольних понять та спеціальної термінології в її українському еквіваленті. Неологізми переважно утворюють суфіксальним способом від дієслівних основ. Окремі з них можна визнати вдалим відповідниками іншомовних понять, хоча такі неологізми навряд чи зможуть витіснити загальноживану футбольну термінологію.

Цікава стаття **Марії Редькви** становить частину більшого дослідження, присвяченого вживанню в українській мові етнонімів, що означають населення, депортоване в 40-50-х роках минулого століття. Авторка не тільки подає різні варіанти таких етнонімів, що зафіксовані у словниках, а й указує, як вони відображають стосунки типу „свій/чужий”. Наукова праця Марії Редькви виконана в рамках соціолінгвістики, тому авторка послуговується не тільки матеріалом словників, а й проводить польові дослідження – опитує осіб, що походять із регіонів депортації, або їхніх нащадків. **Юлія Рисіч-Шафранець** звертається не історії української мови ХХ століття, спостерігаючи знакові процеси зміцнення статусу мови як державної. Найсильнішим був у цьому плані рух кінця 20-х та початку 30-х рр., відомий як Розстріляне Відродження. Нинішній етап не менш важливий, але, як підкреслює авторка, триваюча війна не дає змоги завершити мовні реформи в Україні. Молодий дослідник **Алан Тулач** будує свій аналіз на зовсім „свіжому” матеріалі, адже він звертається до теми молодіжних протестів, що мали місце в Україні в липні цього року та були викликані спробою Верховної Ради України прийняти закон, який би перешкодив роботі антикорупційних органів. Автор зібрав та докладно розглянув питальні конструкції, що були на транспарантах учасників масових акцій, і це виявилось цікавим досвідом, що свідчить як про зміст вуличних протестів, так і про креативність учасників.

У літературознавчому розділі журналу пропонуємо увазі читачів чергові п'ять текстів. Предметом дослідження **Лесі Демської-Будзуляк** стала переоцінка спадщини радянського літературознавства в сучасному науковому дискурсі. Ця спадщина безумовно втілює імперсько-колоніальний погляд на українські проблеми. Вона передбачала небажання відмовлятися від національної ідентичності на користь імперії та була спрямована на розмивання національної ідентичності. Сьогодні україністика стикається з потребою розповісти світові свою історію власним голосом, а це вимагає відмови від вироблених у радянському минулому матриць. **Альберт Новацький** уважно приглядається постанам українських жінок в умовах нинішнього збройного конфлікту. На думку дослідника, жіночі історії війни формують нову воєнну

нарацію, яка буде здобувати авторитет у майбутньому. Жінки вийшли поза рамки традиційних ролей та функцій, їхні голоси виразно утверджують засади колективної ідентичності, а також рішучість опору та мобілізацію духу перед тотальною загрозою втрати своєї спільноти.

У фокусі уваги **Ришарда Купідури** опиняється роман Олександра Ірванця *Харків 1938*. Написаний у ключі альтернативної історії, цей твір мав неоднозначну оцінку критики. Дослідник розглядає його в дусі іронічної поетики Бу-Ба-Бу. Саме так він трактує своєрідність жанру та форми твору, який письменник назвав анти-антиутопією. Поезія молодої авторки Ярини Чорногуз стала об'єктом наукового інтересу **Ганни Овсяницької**. У назві її студії міститься цитата з вірша Чорногуз – „Ми навчилися жити у мирі з війною”, що добре відображає дух цієї творчості, адже поетка нині служить у лавах Збройних Сил України й переживає воєнні події безпосередньо. Увага дослідниці сконцентрована на виявленні екзистенційних мотивів у віршованих творах Ярини Чорногуз. У цьому аспекті проявляється сила й оригінальність таланту цієї поетки. Розділ замикає стаття молодої дослідниці зі Львова **Олени Сиройд**, яка звертається до жанру української духовної пісні, щоб оцінити його з сучасних позицій. Авторка пригадує основні праці про духовну пісню, що належать перу видатних попередників, як-от Іван Франко, Філарет Колесса, Михайло Грушевський, Микола Сумцов та ін. Вона висновує, що цінні спостереження цих учених заслуговують на розвиток та верифікацію в наш час.

Опубліковані в цьому томі статті добре репрезентують поле актуальних досліджень сучасної україністичної науки. Характерно, що вони переважно присвячені проблемам нашої сучасності. Якщо ж автори вдаються до оцінок минулого – нагадують історичні процеси XIX–XX ст. або пропонують ревізію минулих уявлень, то неодмінно експонують їх на сучасний стан речей, що дозволяє вивірити слушність їхнього дослідницького інструментарію.

Матеріали цього випуску журналу розширюють тематичне та проблематичне коло сучасних україністичних студій. Це видається особливо актуальним в умовах, коли в Україні триває жаклива російська агресія, а метою її не лише окупація окремих територій країни, а й нищення базових гуманітарних цінностей українського суспільства. Під тотальну загрозу потрапили заклади освіти та культури – університети, школи, музеї, бібліотеки. Таким чином, наукове українознавство – це важливий аргумент у полеміці з ворогами, які заперечують сенс існування національної культури. Опубліковані нами матеріали підтверджують таку оцінку.

Ярослав Поліщук, Анна Горнятко-Шумилович